

Hjältegeologen på vita duken

Geologen på film – vilka egenskaper har hon eller han egentligen? Här presenteras en uppföljning av undersökningen om filmgeologer från 2013. Fler filmer med geologer har hittats. Har bilden blivit en annan eller består resultatet?

VÅR FÖRSTA ARTIKEL om geologer i film publicerades 2013 i Geologiskt forum. Då redovisades 60 filmer som uppfyllde våra kriterier för en "geologfilm". Kraven som vi ställde var att filmen skulle ha visats på amerikansk eller brittisk biograf och att filmen skulle visa minst en geolog (helst levande) i bild. Tesen som testades i vår förra undersökning var att geologer i filmer är goda. Resultatet visade att så också är fallet med 86 procent goda geologer.

Efter det positiva mottagandet av studien beslöt vi att pröva lyckan på *Den andra sidan*. Sommaren 2015 publicerades artikeln *Rock Stars: Geologists on the Silver Screen* i den amerikanska tidskriften *Earth*. Vid denna tidpunkt hade antalet filmer ökat med 23 till totalt 83 stycken och 131 geologer (bild 1 och tabell 1). Andelen goda geologer sjönk marginellt till 83 procent, men geologernas dödsfrekvens var densamma som 2013. Nu, våren 2016, har vi hittat ytterligare nio geologfilmer vilket gör att det totala antalet medverkande geologer nu är uppe i 144 stycken. Dessa ytterligare filmer är äldre filmer som vi tidigare missat. De nya filmerna från 2013 och 2014 är enligt vår bedömning endast gjorda för dvd-marknaden. I tabell 2 presenteras alla geologfilmer som hittats fram till och med våren 2016.

Bild 1. Förändringen i antalet geologer (höger axel) och procent av goda, döda och kvinnliga geologer (vänster axel) vid tre successiva publikationstillfällen: Geologiskt forum (2013), Earth (2015) och denna artikel.

Fler filmer har dykt upp med tiden genom tips från kollegor, men främst genom att databaserna som är tillgängliga på nätet har blivit bättre. Detta kan exemplifieras med antalet filmer som hittades från 1970- och 1980-talen i artiklarna publicerade 2013 och 2015. 1980-talet var en total lågpunkt för antalet geologfilmer. I det första varvet av undersökningen hittade vi tre stycken och det blev inte fler i det andra. När det gäller 1970-talsfilmer, däremot, hittade vi fem filmer vid första undersökningen, men till artikeln 2015 hade vi hittat tio. Detta kan nog till viss del tillskrivas att filmdatabaserna hade jobbat sig vidare tillbaka i tiden! I den senaste sökningen våren 2016 har ytterligare två filmer från 1980-talet hittats. Filmen *Walkabout* från 1971 blev vi tip-sad om efter artikeln i *Earth*.

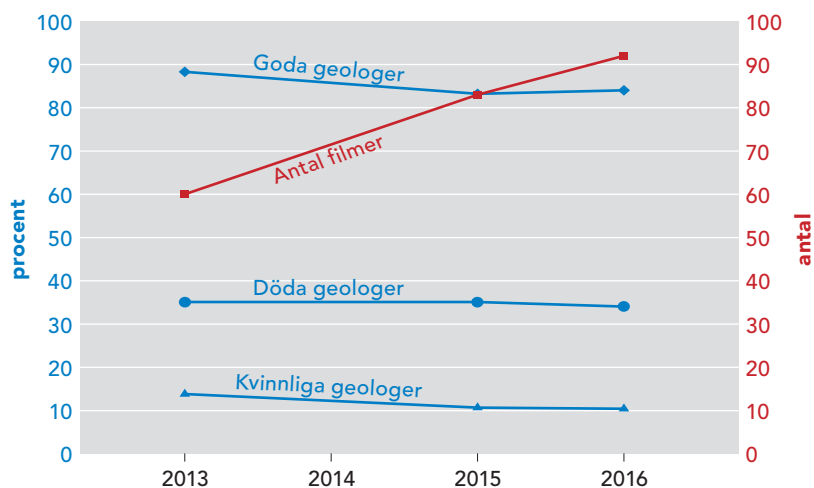
Här vill vi framföra vårt tack till alla som tipsat om filmer. Det finns

säkert filmer som vi fortfarande har missat, men som vi sagt tidigare: Nu har vi nog hittat de flesta!

Lite om de tillkomna filmerna

En ny kategori kallar vi vs.-filmer eller mot-filmer. Förebilden verkar vara filmer av typen *Kramer vs. Kramer* (1979) som nu flyttat ut från domstolarna. Här slås istället naturkatastrof mot naturkatastrof, eller naturkatastrof mot t.ex. flygplan eller himlakroppar. Denna typ exemplifieras med några nya filmer som *Stor-mageddon: Earthquake vs. Tsunami* (2013), *Airplane vs. Volcano* (2014) och *Asteroid vs. Earth* (2014) vilka alla är filmer med geologer. Man kan ana av titlarna och kvaliteten att dessa filmer inte ens är gjorda för bio. Vi tror att ingen av dessa tre geologfilmer har gått på bio.

Det är inte bara geologfilmer som har detta mot-tema utan här finns

flera tidigare exempel som *Alien vs. Predator* från 1993. Här tycker vi oss ana en viss idétorka och desperation hos manusförfattarna! Mer är bättre!

En annan nyttillkommen kategori är tandemfilmer, dvs. två filmer med mycket liknande titlar och grundhistoria kommer nästan samtidigt. Exempel på detta är filmerna *Volcano* och *Dantes Peak* som båda kom 1997, och *Armageddon* och *Deep Impact* från 1998. Filmen *Deep Impact* har ingen geolog i rollistan utan endast astronomer. Ytterligare en av dessa tandemfilmer är *Deep Core* från 2000 (en nyhittad film) som har en liknande historia som *The Core* (2003). Men i *Deep Core* tar man sig endast ner i manteln medan *The Core* går riktigt på djupet ända in i den yttre kärnan! Om *Deep Core* är en biofilm eller ej är något osäkert, men vi tror det.

Några av de nyss hittade filmerna förtjänar att kommenteras. I början av filmen *Walkabout* (1971) tar fadern sina två barn på en picknick långt ut i öknen. Han är geolog vilket framgår av att han läser boken *Structural Geology: An Introduction to Geometrical Techniques* av Donald M. Ragan (7:34 minuter in i filmen). Storasystemen dukar upp picknicken under tiden som hennes yngre bror leker. Pappan läser sin bok och tittar på geologiska kartor och plötsligt brister något och han tar sin revolver och börjar skjuta mot sina barn. De två syskonen flyr från sin galna pappa ut i ödemarken och storasystemen ser pappan sätta eld på bilen och sedan skjuta sig själv. Resten av filmen handlar om barnens äventyr i vildmarken. Som geologer lär vi oss här att inte läsa geologiska böcker på picknick, och kanske dessutom att vara lite extra försiktiga med strukturgeologer, man vet aldrig (Lennarts kommentar)!

En av de nyaste filmerna som inte har gått upp på bio är värd att nämnas för att den är en mycket god kandidat till utmärkelsen *Mest skruvade geologfilm*. Detta är *The Burning Dead* eller *Volcano Zombies* (2015). I filmen sprutar en vulkan i Donner Pass i Sierra Nevada ut inte bara lava, utan även grönfosforescerande bomber som blir till lavafyllda zombies när de träffar marken. En schaman berättar att en ond ande bor där och att kanni-

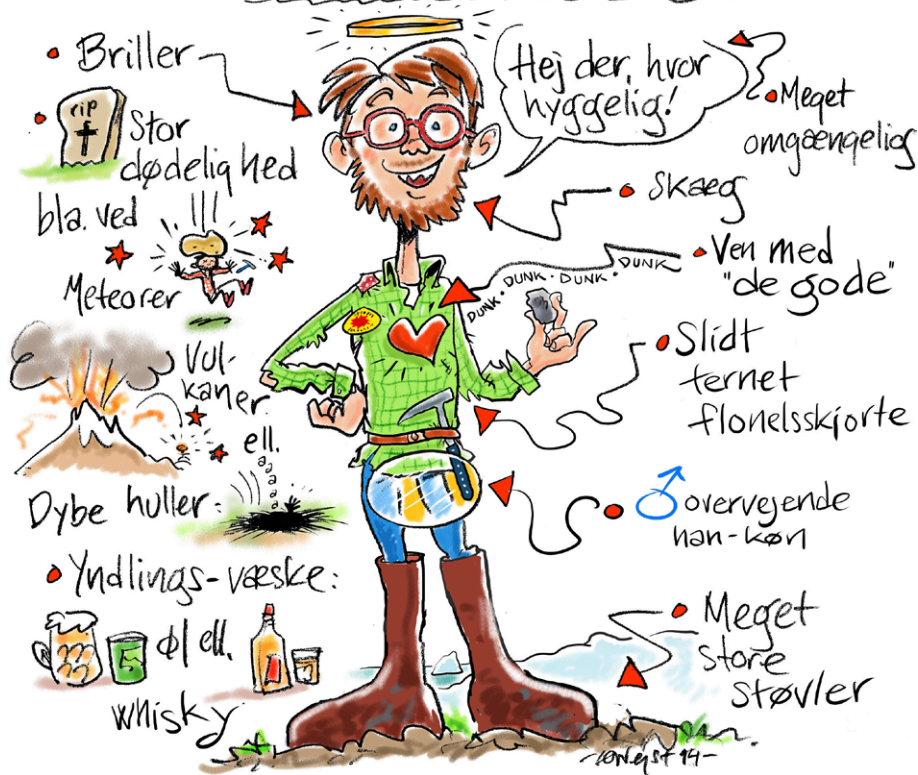
Tabell 1. Antal filmer och geologer och andelen goda, döda och kvinnor. Siffrorna inom parentes är i procent.

År	Antal filmer	Antal geologer	Antal goda	Antal döda	Antal kvinnor
2013	60	94	81 (86)	33 (35)	13 (14)
2015	83	131	109 (83)	46 (35)	14 (11)
2016	92	144	121 (85)	49 (34)	15 (10)

Tabell 2. Alla geologfilmer som vi har hittat fram till och med våren 2016. Ett kort referat om alla geologfilmer finns på nätet (http://gvc.gu.se/personal/personal/Sturkell_Erik/filmgeologer). Observera att referaten avslöjar filmernas handling – en historiedödare. De filmer som tillkommit sedan den senaste sammanställningen är markerade med fet stil.

År	Filmtitel	År	Filmtitel
1930	Roaring Ranch	1978	Comes a Horseman
1932	Hot Saturday	1981	St. Helens
1934	The Gay Divorcee	1985	A View to Kill
1935	The Law of the 45's	1985	Sherman's March
1937	Valley of Terror	1989	DeepStar Six
1940	Boom Town	1989	Leviathan
1940	Dr. Cyclops	1991	Gas, Food, Lodging
1943	The Saint Meets the Tiger	1992	Landslide
1944	The San Antonio Kid	1992	Seedpeople
1944	Marked Trails	1993	Merlin
1945	Tarzan and the Amazons	1995	How to Make an American Quilt
1945	The Monster and the Ape	1995	Twelve Monkeys
1946	Conquest of Cheyenne	1996	Bio-Dome
1947	Jesse James Rides Again	1997	Dante's Peak
1949	Tulsa	1997	RocketMan
1950	Kim	1997	Volcano
1950	The White Tower	1998	A Civil Action
1951	Unknown World	1998	Armageddon
1952	African Treasure	1999	The Insider
1952	Leadville Gunslinger	1999	South Park: Bigger, Longer & Uncut
1955	Day the World Ended	2000	Kin
1956	Swamp Women	2000	Pitch Black
1956	Written on the Wind	2000	The Last Patrol
1957	The Night the World Exploded	2000	Deep Core
1957	The Astounding She-Monster	2001	Atlantis: The Lost Empire
1957	The Black Scorpion	2001	Evolution
1957	The Monolith Monsters	2003	Power Play
1958	The Trollenberg Terror	2004	Blueberry (Renegade)
1959	Terror in the Midnight Sun	2004	Flight of the Phoenix
1959	Journey to the Center of the Earth	2005	The Dukes of Hazzard
1962	Dr. No	2006	Eight Below
1965	Crack in the World	2006	The Last Winter
1965	The City under the Sea	2007	Ocean's Thirteen
1967	The Money Jungle	2007	There Will Be Blood
1968	Finian's Rainbow	2008	Journey to the Center of the Earth
1969	The Southern Star	2008	Quantum of Solace
1970	Equinox	2008	The Day the Earth Stood Still
1971	Walkabout	2009	2012
1972	Street of a Thousand Pleasures	2009	Creation
1974	Earthquake	2009	Nine Miles Down
1974	Gold	2009	The Age of Stupid
1975	Doc Savage: The Man of Bronze	2009	Whiteout
1976	King Kong	2010	Another Year
1976	Track of the Moon Beast	2011	The Thing
1977	The Last Dinosaur	2012	Prometheus
1977	The Shadow of Chikara	2014	Transformers 4: Age of Extinction

STANDARD FILM-GEOLOG

baliserande människor sedan urminnes tider begravts där av vulkanen, inklusive de olyckliga övervintrarna i "Donnerparty" 1846. Bortsett från att det i verkligheten inte finns någon vulkan på platsen, så är detta den enda vulkanen i världen som samtidigt erupterar basaltiska lavaflöden (av Hawaii-typ), pyroklastiska flöden och höghastighetsbomber. Filmen är komplett med dysfunctionell familj, porrstrippa som filmar sig själv vid vulkanen, amatörmissiga zombies som tuggar på gummi(?)tarmar och det sämsta simulerade lavaflöde vi sett. Här förekommer två (goda) vulkanologer som under mycket skrikande äts upp av lavadreglande zombies. Denna film är för de masochistiska lagda eller de som är massivt bedövade av sprithaltiga drycker.

Spridning i media

Temat med geologer i filmer har fått bra spridning i media och vi har förvånats av hur stort intresset blivit. Nu har vi nog klämt ut allt som går då vår huvudhypotes (att geologer främst är goda) bara blir starkare ju fler filmer vi hittar. Det är inte längre en nyhet – mera bara en bekräftelse.

Tack vare att folk (speciellt den pressansvariga på den naturvetenskapliga fakulteten vid vårt universitet) blev intresserade av artikeln i Geologiskt forum 2013 och tipsade sina journalistvänner var bollen i rullning. Det började med en notis i Fakultetsnytt i början av december 2013. Sedan kom en kolumn på baksidan av GP (2013-12-31) och därefter tog lokalradion kontakt och det blev 12 minuter i P4 Väst den 13 januari 2014. I Stockholm blev Alasdair Skelton intervjuad i radioprogrammet Forskarliv den 8 februari 2014 och han nämner geologfilmer. Efter detta tog radioprogrammet *Kossornas planet* kontakt och utöver ren geologi (geologivandring runt Kungsträdgården i marssnö) så togs filmgeologer upp i programmet som sändes 10 maj 2014. Sedan var det notiser i *Forskning & Framsteg* i mars 2014. Spridningen fortsatte till Danmark där en notis kom med på baksidan av tidningen *Polarfronten* nr 1 i april 2014. Denna notis blev illustrerad av Lars Ole Nejtgaard, som sammanfattade den typiske geologen (bild 2).

Utöver detta har ett tiotal föredrag getts, bland annat i Island och Fin-

Bild 2. Hur illustratören för *Polarfronten* tolkar hur en standardfilmgeolog ser ut och vilka karaktäristiska drag som är utmärkande. Känns han igen? Publicerat med tillstånd från illustratören Lars-Ole Nejtgaard.

land. Det föredrag som troligen gav det största genomslaget var på Geo-Arena i Uppsala hösten 2014.

Nyckeln till en effektiv spridning är att ämnet är lättbegripligt eftersom det handlar om filmer som många har sett. Även pressansvariga med många kontakter inom journalistikåren är en stor tillgång. Att storyn inte är fixerad i tiden, utan kan komma in när som helst som kurios, hjälper när det är lite nyhetstorka.

Sammanfattningsvis

Vi har nu hittat nio filmer till, alla äldre än tio år. Den nya norska filmen *Bølgen* (2015) har fem geologer inklusive en hjältegeolog med, men eftersom filmen inte är anglosaxisk tar vi inte med den i statistiken. Det har tillkommit nio filmer med tretton geologer, varav en kvinna. Tolv av geologerna är goda och en är ond (blir tokig), tre geologer dör, varav en (den onda och tokiga) begår självmord. Dessa "nya" filmer ändrar statistiken mycket lite, och 84 procent av alla filmgeologer är nu goda (bild 1). Man ser att redan 2013 hade vi tillräckligt med underlag för att få en stabil bild av andelen goda, döda och kvinnliga filmgeologer. Vi hoppas att vi geologer fortsätter att förtjäna vårt goda rykte och att damerna kan förbättra sin statistik!

Referenser

- Ragan, D.M., 1968: Structural geology: An introduction to geometrical techniques. J. Wiley. 166 s.
- Sturkell, E., Sjöqvist, A., Björklund, L. & Johnsson, A., 2013: Geologen – en filmstjärna, Geologiskt forum 79, 16–21.
- Sturkell, E., Sjöqvist, A., Björklund, L. & Johnsson, A., 2015: Rock stars: Geologists on the silver screen. Earth May/June, 72–81. <<http://www.earthmagazine.org/article/rock-stars-geologists-silver-screen>>.

Erik Sturkell, Axel Sjöqvist, Lennart Björklund och Andreas Johnsson.